

LIBRE DELS ENSENYAMENTS DE BONA PARLERIA

DE MESTRE BRUNET LATÍ

(Continuación)

La tercera manera de negar lo dit de ton aduersari es con ell fa en son dit una comparacio entre dues coses, e tu dius que aquella cosa no es pas semblant a aquella altre, per ço con son de diuerses maneres. Car si ell diu que *tu volries hauer millor cauall que ton vehi, donchs volries tu hauer millor muller*; e tu negues son dit per ço car muller es daltra manera que cauall. O per ço car elles son de diuerses natures (1), car si ell diu que *hom se deu enfellonir axi con leo*, e tu negues son dit per ço car home es daltra natura que leo. Ho per ço car elles son de diuerses forces, car si ell diu que *Pirrus deu esser condempnat a mort per la muller de Horestes (?) la qual ell embla, tot axi com Paris qui embla Elena* e tu negas son dit per ço car la fortfet de Paris fo pus fort que aquell de Pirrus. Ho per ço car no son de un gran, e lo fet no es axi greu com laltre (2), car si ell diu *Aquest home qui ha un home mort deu esser jutiat a mort, axi com aquell altre quin ha mort dos*, tu negues son dit per ço car ell no ha fet tant mal com aquell altre. Atressi dich io en suma de la diuersitat del temps, del loch, del cors e de la oppinio, e de totes les diuersitats que son en los homens e en les coses, car de totes pot lo bon parlador reprendre son aduersari e defermar son confermament.

La quarta manera de negar lo dit de ton aduersari es con ell recompte algun jutiament de sauis homens, car aquell argument pot ell confirmar en IIII maneres, ho per lengua de aquells qui lo jutiament donaren, axi com Juli Cesar dix que *los ancians sauis de Roma per lur gran seny hauien perdonat aquells de Cartayna*. Ho ell lo pot confirmar per la semblança que aquell jutiament ha ab la cosa de la qual ell parle, axi como feu un pretor de Roma com ell dix, *Axi com nostres antecessors perdonaren a aquells de Cartayna tot axi deuem nos perdonar a aquells de Grecia*. Atressi lo pot ell confirmar per ço que ell dix ço es que *lo jutiaien* que so que ell recomptaue fo confirmat per tots los homens (3), ho per tots aquells quil hoiren ho qui confirmar ho deuien. Atressi lo pot ell confirmar per ço car aquell jutiamen

(1) Asi por el contexto. El ejemplo está mal traducido.—Ohab. dice: On le doit redouter comme lion.

(2) El francés dice solamente. On porce que il ne sont d'un grant.

(3) Autressi le puet il confirmé porce que il dist que *le jugement* que il ramentut fu confirmé par trestouz homes.

fou maior e pus greu que la cosa de que ell parla, axi com feu Cato com ell dix *que Mallius Torquatus jutia son fill per ço tan solament con ell suehi los Franchs ultra son manament.*

Aquestes son les IIII. maneres per confermar lo jutiamment. E tu si es mantinent apparellat a defermar ço que ell ha dit per lo contrari de sos confermaments, si tu pots ço es a saber que si ell lo loa, tu lo blasme, e si ell diu que lo jutiamment fo confermat, e tu digues que no fo. Atressi fe de totes les rahons contraries que ell diu sobre lo jutiamment, ço es que digues les rahons contraries.

Mas per ço car los ensenyaments del parlar deuen esser comuns entre lo un parlador e laltre, diu lo Mestre quel parlador qui recompte lo jutiamment deu molt regardar que lo jutiamment no sie dessemblant daquella cosa de la qual ell parla, per ço com son aduersari lo poria leugerament reprendre.

Après se deüa guardar lo parlador que ell no recompte tal jutiamment que sie stat contra los hoidors, per ço car ells creurién mantinent e dirien que aço es contra dret e que lo jutje ne degre esser còndempnat.

Après aço deu ell guardar que tant com el puxé se guart que recompta de molts bons arguments loats e sabuts, e ell non digue neguns stransys e desconeguts (1), car aço es una cosa de que son aduersari lo pot leugerament reprendre e defermar son dit.

Ara hanets hoit (2) en qual manera hom pot defermar tots vers semblants arguments, e axi fa vuymes bon dir (3) del deffermament dels necessaris.

(CAP. LVI)—*Del desfermament qui nega los necessaris arguments* (4).

E si ton aduersari fa sobre son dit *arguments necessaris*, tu deus mantinent considerar si lo argument es necessari, ho si ell porta semblança de necessitat. Car si ell es dretament necessari, tu no has pas poder de contradir. Mas si ell porta la semblança e ell no sie necessari, la donchs los poras tu defermar per aquelles vies matexes qui foren dites damunt en lo capitol de necessaris arguments, ço es saber per *repreñiment*, ho per *nombre*, ho per *simple conclusio*.

Repreñiment es com lo parlador diu dues ho tres ho moltes parts, delés quals si tu ne confermes una, qualche sie, certes tantost ell te conclou, si ella es vera. Mas si es falsa, tu la pots deffermar en dues maneres, ço es o en deffermament de totes ses parts, ho en deffermament

(1) El Ms. tiene raspaduras. El original dice: *Après ce doit il garder que quant il puet ramentevoir mains bons jugemens loez et seurs, qu'il n'en die un estrange et mesconcu.*

(2) *Assez avez oi.*

(3) *Si fait huimais bon à dire. Vuy significa avuy, ara.*

(4) Continúa la equivocación en los títulos. El de este capitulo dice en el MS: *Del desfermament qui nega la conclusio*; que debe ser el título del cap. 57.

de la una sens plus. Raho com, ton aduersari vol concluire que tu no deus pas castigar ton amich, e depertex son dit en dues parts en aquesta manera, *O ell tem onta o vergonya (1), o no la tem pas. Si ell la tem, nol ne castichs pas, car ell es bon. Si no la tem, nol ne castichs pas, car ell ha per no res ton castigament.* Aquest argument no es pas necessari, mas sembla ho. E tu deus mantinent defermar ab dues les parts en aquesta manera, *Certes io lo deig castigar. Car si ell tem vergonya, ell no mens presara (2) mes paraules. E si ell no tem vergonya, de aytant lo deig io plus castigar, per ço car ell no es saui.* E si tu vols defermar la una de aquestes parts, sens plus, tu diras en axi, *Certes si ell tem vergonya, verament io lo deig castigar, car ell se millorara e se smenara (3) per mos dits, e lexara sa error.*

Nombre es com lo parlador compta en ço que diu moltes coses per la una proua, segons ço quel compte diu en lo capitol dels necessaris arguments. La donchs mantinent te coue defermar son nombre, car ell pot hauer tres vicis don lo primer si es si ell no nombra aquella part que tu vols afermar, en aquesta manera (4), ton aduersari diu axi, *Ho tu has comprat aquest cauall, ho ell te fo donat, ho ell fo nodrit en ton alberch, ho te sdeuench per heredetat, ho si aço no es, donchs lo has tu emblat. Mas io se be que tu nol has comprat, net fo pas donat, net vench per heretat, ne nasch en ton alberch, donchs lo has tu emblat sens falla.* E con ell ha axi conclos, tu deus mantinent dir la part que ell lexa en son nombre, e digues que *tu lo has guanyat al torneig*, car son argument hi es tot defermat, si aço es ver que ell non haia pas comptat.

Lo segon vici es con ell nombre una cosa la cual tu li pots contra dir. Car si ell diu que *aquest cauall no te euench pas per heretat*, e tu pots dir que *si feu*, certes son argument es tot trencat.

Lo terç vici es com una de les coses que ell nombra, tu les pots be regonexer o affermar sens la jura (5), en aquesta manera, ton aduersari diu axi, *O tu stas aqui per luxuria, ho per aguayt, ho per profit de ton amich. (Certes tu li pots afermar que tu hi est per profit.)*

Simple conclusio es com lo parlador conclou ço que vol per la força duna cosa que ia es dita dabans. Mas aço es en dues maneres, ho ell ho proua per necessitat, ho per semblança de necessitat. (E si es per necessitat), tu no li pots pas contradir. Car si ell diu *Aquesta fembra es prenys, donchs ha ella cònegut home*, e, *Si aquest home spira, donchs ell es viu*, certes tu noy pots res dir en contrari. Mas si es per semblança de necessitat, en aquesta manera, *Si ella es mare, donchs ama*

(1) Ou il crient honte, ou il ne la crient pas.

(2) Il ne despitera mes ditz.

(3) Literal: se millorara es smenara, Asi el MS.

(4) Raison comment.

(5) Sanz laidure (fr. mod. laideur). La jura es pues *Uetgea*.

ella son fill, certes tu li poras respondre e mostrar que aço no es pas per necessitat, ans poria esser daltrament, ço es que nol amaria (1).

(CAP. LVII.— *Del desfermament qui nega la conclusio* (2).

Le segon de fermament es com tu regoneixs que lo proposament ho la empresa de ton aduersari es vertadera, *mas tu negues sa conclusio*, per ço car ella no neix de ço que tu hauies reconegut o proposat (3), ans conclou altre cosa que no deu ne pot esser, en aquesta manera (4), les gents de sta vila anaren a la host, e sdeuench se que com tu hi anaves una malaltia te pres en la carrera qui no te lèxa pas anar tro a la host, de que ton aduersari ten acusa e conclou en aquesta manera, *Si vos fossets vengut a la host, vostres conestables vos agren vist, mas nous veeren, donchs no hi volgues vos venir*. Ara te guarda que en aquest argument tu affermes be lo proposament de ton aduersari, ço es que si tu fosses stat a la host los conestables te agren vist, e afferma ta presa, ço es que eils not vaeren pas. Mas sa conclusio no hix pas de aço, car la hon ell diu que tu noy volguists anar, ell no diu pas veritat, per ço com tu hi volies be anar mas no poguists. Aquest exímpli es tan clar e tan ubert que leugera cosa es aconexer son vici. E per ço vol lo Mestre mostrar un altre exímpli pus secur a entendre (5) per mils ensenyar ço ques pertany a bon parlador. Car la hon lo (vici es) secur a entendre, ell pot ben esser prouat atressi com si fos vertader. E aço pot esser en dues maneres, ço es o per ço car ell cuyda que tu afferms certament una cosa duptosa. (Falta: *ou por ce que il cuide que il ne te sovieigne pas de ce que tu as affirmé et reconeu; et se c'est qui il cuide que tu aies affirmé à certes une chose doutouse*), perque ton aduersari te conclou, la donchs mantenenent te couen a mostrar lenniment lo cual tu hauies con tu affermests aquella cosa, e a dir que ell ha reprenat son argument a altra cosa, en aquesta manera (6), ton aduersari diu axi, *Vos haues mester argent*, e tu affermes be son dit e segons aquella intencio, ço es a dir que tu ne volries hauer maior summa que non has. Mas ton aduersari pensa a altre cosa e diu, *Mas vos haues mester argent, car si aço no era vos no fariets mercaderia, donchs sots vos pobre*. Guarda donchs que ell te conclou per altre intencio, e per ço pots tu desfermar son argument en lo qual ell prena e muda ço que tu entenies. Mas si ell cuyda que tu haies cblidat ço que tu has regonegut e con, ell fara una maluada conclusio contra tu en

(1) Esta última frase aclaratoria no está en el original.

(2) El título del MS. es: *Assi mostra e n quinta manera hom deu desfermar lo argument qui es viciós*; que es el título del cap. 58.

(3) Que tu avoies reconeu.

(4) Raison comment.

(5) El MS. dice equivocadamente: pus clar.

(6) Raison comment.

aquesta manera, *Si la heretat del mort se pertany a tu, cascun deu creure que tu lo occist*. E sobre aquest mort (1) diu ton aduersari moltes paraules e assigne moltes rahons a prouar sa cosa. E con ell ha fet aço, ell pren son argument e diu, *Sens falla la heretat se pertany a tu, donchs lo has ocis*. Garda donchs que aquesta conclusio nos segueix pas de aço que la heretat pertany a tu. E per ço couense diligentment regardar la forsa de son argument, don ell lo trau, en qual manera lo comença (2).

(CAP. LVIII). *Assi mostra en quina manera hom deu desfermar lo argument qui es vicios*. (3)

Lo terç desfermament es com tu dius que lo *argument de ton aduersari es vicios*, e aço pot esser en dues maneres, ho per ço com lo vici es lo argument mateix, ho per ço car nos pertany a aço quel parlador proposa.

E sapies que vicios es lo argument con ell es del tot fals, o si ell es comu, ho si es universal, ho lleuger, ho lunyada de la materia de que parla (4), ho mal apropiat, ho duptos, ho cert, ho no afermat, ho leig, ho enuios, ho contrari, ho mudable, ho aduersari.

Ffals es aquell quis pertany de monsoneguers, en aquesta manera, *Negu no poria esser dit saui qui despen sos diners, mas Socrates despes tots sos diners, donch ell no fou pas saui*.

Comu es aquell qui no se pertany a tu mes que a ton aduersari. Car si tu dius en axi, *Jo dire breument, per ço com io he bon dret*, atressi be ho pot dir ton aduersari con tu.

Universal es aquell qui pot esser retret sobre una altra cosa qui no es verdadera, en aquesta manera, *Senyors jutges, jo nom fora mes sobre vosaltres, si io nom cuydas quel dret fos tots temps deuers mi*.

Lauger es en dues maneres. Una qui es a dir á tort, axí com lo vila diu, *Si io sabes que emblas mos bous, io agre tencada me stable*. L'altra manera es a cobrir una lega cosa de leig cobertor, axí con feu lo caualler qui desempara son Rey con ell era en sa bona senyoria, e punys que son Rey fo exellat, (5) son canaller lo encontra un jorn et dixli, *Senyor, vos me deuets perdonar, car ious lexe sol a vostre socors* (6).

Lunyaderat argument es aquell qui es pres de trop luny, segons que feu la sirventa o camblera de Medea que dix, *Deus volgues que hom no hagues tallats los cabirons de que foren fetes les naus*.

(1) Et sur ce mot: e sobre aquest mot

(2) Dont il le trait, et comment.

(3) Los titulos continuan equivocados. El del MS. dice: *Del desfermament qui átu dix ferma raho com son aduersari*; que es el título del cap. 59.

(4) El original dice sencillamente: ou lointains.

(5) Exellat, es decir desterrado: essillier.

(6) Parce que je me appareilloie a aler tout seul a vostre secours.

Mal apropiat es en tres maneres. Una es qui diu les propietats qui atressi son comunes axí a una cosa com a altra. Car si tu me demanes les propietats del home qui es desacordable, io diria que *desacordable* (1) es aquell qui es maluat e enugios entrels homens. Certes aytals propietats no son plus dels descordables, que dels ergullosos, que dels folls, ne que de un altre maluat home. La segona manera diu les propietats que no son pas veres, mas falses. Car si tu demanaues de les propietats de sauiesa, e io deia que *sauiesa no es altra cosa mas guanyar diners*, certes io diria que falsa es aquesta propietat (2). La tercera manera diu algunes propietats, mas no pas totes. Car si tu me demanaues de les propietats de la folia, e io deia que *folia es de cobeiar alta nomenada*, certes jatsie aço sia folia de alguna part, si no deya io pas totes les propietats de ffolia (3).

Duptos es aquell argument qui per duptoses coses vol prouar una cosa duptosa, en aquesta manera, *Senyors Frinceps de la terra, vos no deuets pas haver guerra la un contra laltre; per ço con lo Deu qui gouverne lo mouiment del cel no sentrecombate de ço pas* (4).

Certan es con lo parlador conclou ço matex que son aduersari conferma e lexa ço que deuria prouar, axí com feu lo aduersari dorestes (de Horestes) com ell deua mostrar que Horestes hauia mort a sa marc a tort, ell mostra que le hauia morta a dret, aço no hi era necessari pas per ço car ell no ho denegaue ans deya que le hauia morta a dret (5).

No affermat es com lo parlador diu moltes de paraules e de conferments sobre una cosa que son aduersari nega tot plenament, en aquesta manera (6). Ulixes fo acusat que ell hauia mort *nom propi* (7) Jacen, mas deya ell que no hauia, e totes vegades son aduersari deya grans manasses e grans paraules, que aço era molt lege cosa que un vila hage mort un tan nòble caualler.

Leig argument es aquell qui es deshonest per raho del loch, ço es saber, a dir lege paraule dauant laltar, ho per raho daquell quil diu, axí com si un bisbe parlaue de fembres o de lutzuria, e per raho del temps, ço es si al jorn de Pascha hom deya que Deus no ressucita pas, o per raho dels hoidors, ço es si dauant los religiosos hom parlaue de

(1) El francés: *descordable*, adjetivo verbal de *désaccorder*.

(2) Léase: io diria falses propietats: je diroie fausses proprietetz.

(3) Léase: io no digni pas...: je ne di mie...

(4) El MS. ha substituido la alusión pagana del original: li dieu qui gouernent les mouemenz dou ciel, ne s'entrecombatent mie. Traduciendo por singular, resulta ridiculo el *combatir entre si*.— Una nota marginal dice inocentemente: Nos pot dir que Deus liaia ira, daso com en Deus no haia ira.

(5) Il devoit monstrier que li. avoit tue sa mare, il monstra que il l'avoit ocise, et ce ne besoignoit pas porce que il ne le denoit mie, ainz disoit que il l'avoit a droit ocise.

(6) Raison comment.

(7) Recuérdese que esta advertencia (nom propi) delante de Ajax la hemos encontrado otras veces.

vanitats e dels delits del segle, ho per raho de la cosa, ço es a dir que qui parla de Santa Creu no deu pas dir que sien forques.

Anuios es aquell qui anuia a la voluntat dels hoidors. Car si dauant los prestadors io loane la ley que dampna la usura, mon parlar anuiaria als hoidors.

Contrari argument es com lo parlador diu contra ço matex quels hoidors han fet, en aquesta manera, jo vaig dauant Alexandre e acusare algun home de ço que ell hauia destruida una ciutat a forsa de armes, e dire que no ha al mon tan cruell cosa com pendre ciutats e destruir les. Certes aytal argument es ben contrari, per ço com lo oidor, ço es Alexandre, destrouí moltes viles e ciutats.

Mudable es con un parlador diu (de) una matexa cosa dues diuersitats que son la una contra l'altra, segons ço que un hom diu que ha conquestes virtuts algunes non ha ops altres a ben viure (1), e puys apres diu ell matex que negu no pot be viure sens sanitat. E un altre, con ell hac dit dix (2) que ell hauia seruit son amich per amor, puys apres ell dix que ell entenia dell gran seruey (3).

Aduersari argument es aquell qui mes fa contra lo parlador que per sa part. Car si io volia conortar lo caualler a la batalla, e io deia que nostres anamichs son grans, forts e benaumenturats, certes aço seria mes contra mi que per mi.

Ara couen a dir de la altra manera del argument qui es vicios, ço es con ell nos pertany a aço quel parlador proposa. E aço pot esser en moltes maneres, ço es si lo parlador promet que ell dira moltes coses, e de puys non diu mas una. Ho si ell ho deu mostrar tot e non mostra mas una partida, ço es saber si lo parlador vol mostrar que totes les fembres son auares, e ell no ho mostra mas de una o de dues. Ho si ell nos defen de ço don es blasmat, segons ço que feu Paquui (4) com ell volch deffendre musica qui es blasmada per molts, ell no la deffes pas, mas ell loa molt sapiencia. Atressi feu aquell qui era blasmat de vana gloria (5), car ell nos defes pas, ans dix que ell era molt fort e ardit en les armes. O si la cosa es blasmada per lo vici del home, axi com fan aquells qui dien mal de la Santa Sgleya (6) per la maluestat dels Prelats. O si io volie loar un home, io diria que ell es molt rich e ben struch, mas io no dich pas que ell hage alguna virtut. O si io fas comparacio entre dos homens ho entre dues coses en tal manera que ell nos cuyda que io no pusque loar la una sens blasmar la altra, o si ell loa la una solament e ell no

(1) Arreglese según el original: Uns hom dit: Quiconques a les vertus, il n'a mie mestier d'autres a bien vivre.

(2) *Sobra dix.*

(3) Il atendoit de lui grant service. Una variante: grans guerredons.

(4) El MS. ha sido retocado y dice Paquui.

(5) El MS. dice: una gloria. El original: vaine glorie.

(6) El MS. dice: senyors de la Sgleya. El original: qui dient mal de Sainte Eglise.

fa nulla mencio de la altra. Axi com si nos erem a consell per ordonar qual val mes ho la pau ho la guerra, jo no finiria de loar la pau, mas de la guerra no diria io res del un ne del altre (1). O si io demanane de una certa cosa e tu me responies de una general, car si io te demanane si lo ors corre, e tu dius que un home e un animal corre. O si la raho la qual lo parlador ret es falsa, car si ell diu que diners son bons per ço car donen als homens pus benuyrada vida que res del mon, certes la raho es falsa, per ço cón diners donen al home molt gran treball e mala uansa, segons Deu e segons lo segle. O si lo parlador ret feble raho de son dit, segons ço que feu Plautus dix (2), qui digue que no es massa bona cosa que hom castich sos anamichs dauant tots de sos deffalliments, per ço io no vull castigar mos amichs de llurs amichs de llurs mals fets (3). O si lo parlador ret tal raho de son dit que aço es allo matex que ia ha dit, car si ell diu que auaricia es trop mala cosa per ço car cobeia de argent ha fets molts mals e grans dampnatges a moltes gents, certes auaricia e cobeia son una matexa cosa. O si lo parlador ret una petita raho lla on ell la poria retragran, car si ell diu que bona cosa es amistat per so con hom na molts delits, certes ell pot dir mellor raho quey ha molt profit e honestat e virtut.

(CAP. LIX).—*Del desfermament qui diu axi ferma raho com son aduersari (4).*

Lo quart desfermament es con ton aduersari ha dit son argument e tuns dius al encontre *un altre atressi fort o plus*. E aytal argument se pertany plus a la contesa qui es sobre lo consell a pendre que altra cosa. E sapiats que aquest deffermament pot esser fet en dues maneres:

La primera es com mon aduersari diu una cosa que io consent, e axi es ferma, mas tot mantinent io dich al encontre un altra pus ferma raho qui es fermada per necessaris arguments.

Car la on Cesar deya *nos deuen perdonar als conjurats per ço com son nostres ciutadans. ver es, dix Cato. que ells son nostres ciutadans, mas si ells no son condempnats a mort comue se a ferma força que Roma sie destruida per ells.*

La segona manera es com mon aduersari parla de una cosa que ella es profitable, e io dic que ver es, mas io mostrare tot mantinent que ço que io dich es honesta cosa, car sens falla honestat es pus ferma cosa que profit (5) o aytant matex.

(1) Ne diroie je ne ce ne quor.

(2) Selonc ce que Platons dit. Varianter: Plautus, Plauciui.

(3) Sobra: de llurs amichs.

(4) El título del MS es; *De la VI.^a part del compte*; que es el título del cap. 60

(5) El MS. ha sido retocado así; honestat es pus ferma cosa que no profitosa.

Mas assi se calla lo Mestre de la sinquena branca del compte, ço es del desfermament a parlar, del qual ell ha dit ço que ell dir ne sabia. De aquí quant dira de la sisena branca ço es de la conclusio.

El grupo octavo de capítulos lo forman los LX LXIV, sin ninguna subdivisión, y termina: *Mas assi se calla lo Mestre*.

(CAP. LX.) — *De la VI.^a part del compte* (1).

Après la doctrina del desfermament e de totes les V. primeres branques del compte, ve la derrera branca, ço es la conclusio, la hon lo parlador conclou ses rahons e posa fi a son dit

Empero nos trobam que Hermogores diu en sos libres que dauant la conclusio deu esser mes lo trespas, e axi feyè VII. branches al compte. Mas lo molt sauí Tullius Cicero qui de bona parlaria passa tots homens, blasma trop la sentència de Hermogores (2). E uos hauets be hoit sa enrrera que trespas os com lo parlador dix un poch de sa propia materia e trespasa a un altra per occasio de loar si e la sua partida, e de blasmar son aduersari e sa partida, o per occasio de conformar o de fermar no pas per arguments (3), mas per crexer sa cosa, segons ço quel Mestre ha dit sa enrrera en lo capitol *Con hom pot crexer sa materia e moltes altres* (4). E de aquest trespas Tullius diu que no es ne deu esser tot per la branca del compte, ans es sotsmes a la branca del compte (5). E per ço se calla ab aytant lo Mestre (6), e diu que conclusio es la exida e la fi del compte, mas es sotmesa als arguments de les branques del compte. E sapias que la conclusio ha tres partides, ço es saber *recompte, desdeny e pietat*. E vos hoirets de cascuna partida per si diligentment e primerament de recompte.

JUAN B. CODINA Y FORMOSA, P^{RO}.

(*Se continuará*).

(1) Continúa la confusión en los títulos del MS. El de este cap. es *Del recompte*, que pertenece al cap. 61. En el original se lee: *De la sixieme branche* (un codice *partie*) *dou conte, ce est de la conclusion, qui est la derraine*.

(2) Al transcribir el capítulo 2.º dije que Hermogoras es probablemente Ermógenes de Turso contemporáneo del M. Aurelio), retórico de la época greco-romana. La frase del MS: *Tullius Cicero. blasma trop la sentència de Hermogores*, no se opone á esta opinión, pues dicha frase puede referirse á la *doctrina*, y no á la *persona*.

(3) Ou por achoison de conformer non mie por argument

(4) *Comment on puet croistre sa cause ou sa matiere*, et en mains autres leus.

(5) Dit Tullus de cestui trespas, que il n'est ne doit estre tout part lui branche dou conte; y faltan en el original las restantes palabras del MS.

(6) La frase *se calla lo Mestre* es aquí irregular.